

Asia: VN/24616/2022

Lausuntopyyntö arviomuistiosta poliittisesti vaikutusvaltaisten henkilöiden henkilötietojen käsittelystä keskitetyn kansallisen tietojärjestelmän avulla

Kysymykset vastaanottajille

1. Kuinka tarpeellisena näette poliittisesti vaikutusvaltaisten henkilöiden tai tällaisten henkilöiden perheenjäsenten tai yhtiökumppanien henkilötietojen käsittelyn keskitetyn kansallisen tietojärjestelmän avulla?

Valtiovarainministeriö on pyytänyt Verohallinnolta lausuntoa arviomuistiosta poliittisesti vaikutusvaltaisten henkilöiden henkilötietojen käsittelystä keskitetyn kansallisen tietojärjestelmän avulla.

Lausunto Verohallinto esittää lausuntonaan seuraavaa.

Yleistä

Poliittisesti vaikutusvaltaisten henkilöiden tietojen keskitetyn rekisterisaatavuuden tavoitteena olisi parantaa Lain rahanpesun ja terrorismin rahoituksen estämisestä (28.6.2017/444) mukaisten ilmoitusvelvollisten välttämättömien asiakkaan tuntemiseen tarvittavien tietojen saatavuutta, kattavuutta, luotettavuutta ja ajantasaisuutta. Tietojen oikeellisuuden varmistamiseksi on arvioitu lakisäätöisen ilmoitusvelvollisuuden asettamista eri tahoille tai vaihtoehtoisesti tietojen keräämistä jo olemassa olevista tietokannoista.

Verohallinnon lausunto

Verohallinto kannattaa PEP-rekisterin perustamisen jatkoselvittämistä ja esittää asiasta seuraavat huomiot ja varaukset.

1) Rekisterin eheyden varmistaminen ja tehokas valvonta keskeisimpiä tekijöitä rekisterin hyödyllisyydessä

Verohallinto katsoo, että keskitetty rekisteri voisi tuottaa kansallisesti lisäarvoa siinä tilanteessa, että sen tietosisällön laadun, eheyden ja ajantasaisuuden varmistamiseen kiinnitetään erityistä huomiota rekisterin valmistelusta lähtien. Näin ollen, jos rekisteri perustuisi henkilöiden omaan ilmoitusvelvollisuuteen, tulisi rekisterinpitäjän kyetä tehokkaasti valvomaan tietojen ilmoittamisen lisäksi myös oikeellisuutta ja täsmällistä päivittämistä.

Laiminlyöntejä tulisi rekisterin käyttötarkoitus huomioiden seurata riittävän ankarat sanktiot. Mikäli rekisterin tietoihin ja ilmoitusten kattavuuteen ei riittävällä varmuudella voisi luottaa, aiheuttaisi se ylimääräisenä tarkistettavana lähteenä päivittäin lisätaakkaa rahanpesun ilmoitusvelvollisille ja lisäksi käyttöarvo tietolähteenä valvojille ja huolehtimisvelvollisille viranomaisille olisi tällöin huono.

2) Tietoihin tulisi olla pääsy myös viranomaisilla, joilla on huolehtimisvelvollisuus

Arviomuistiossa käsitellään rekisterin tietojen luovuttamista ilmoitusvelvollisille ja valvojille (luku 3.8). Verohallinto kuitenkin huomauttaa, että myös huolehtimisvelvollisten tärkeä rooli tulee huomioida mahdollisessa jatkotyössä. Verohallinnon on rahanpesulain (444/2017) 9 luvun 5 §:n mukaisesti huolehdittava siitä, että sen toiminnassa kiinnitetään huomiota rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseen ja paljastamiseen sekä tehtäviensä hoidon yhteydessä ilmi tulleiden epäilyttävien liiketoimien tai terrorismin rahoittamisen epäilyn ilmoittamiseen rahanpesun selvittelykeskukselle. Verohallinnolla on myös oikeus ja velvollisuus verosääntelyn nojalla valvoa finanssilaitosten huolellisuus- ja tuntemisvelvoitteiden toteuttamista.

Verohallinnon tiedonsaantioikeus olisi tarpeen varmistaa, sillä PEP-rekisterillä olisi vaikutusta erityisesti korruption torjuntaan. Korruptio, verorikokset ja rahanpesu liittyvät usein toisiinsa. Verohallinto osallistuu korruption torjuntaan verovalvontatehtävänsä kautta. Verohallinto voi verovalvonnan yhteydessä havaita esimerkiksi virkamiehen lahjontaa, elinkeinotoiminnassa tapahtuvaa lahjontaa sekä muutoin lahjuksen luonteisia etuja. Tyypillisesti havaintoja voi tulla esiin verotarkastuksen yhteydessä ja luonnollisesti Verohallinto voi tarkastaa myös PEP-henkilöiden ja heidän lähipiirinsä tai yhtiökumppanin liiketoimintaa. Tällöin tieto henkilön poliittisesta vaikutusvallasta on merkityksellinen esimerkiksi suoritusten todellista luonnetta arvioidessa. Verolainsäädännön mukaan lahjukset tai lahjuksen luonteiset edut eivät ole elinkeinotoiminnassa vähennyskelpoisia kuluja, joten lahjuksilla on vaikutusta myös niiden antajan verotuksessa.

3) Verohallinto on valmis tukemaan rekisterin tietojen tehokasta valvontaa, mutta lainsäädännön tulee mahdollistaa verotustietojen luovuttaminen tähän tarkoitukseen

Verohallinto voisi saada esimerkiksi verotarkastusten yhteydessä tietoonsa mahdollisia PEP-tietojen ilmoitusvelvollisuuden laiminlyöntejä ja mahdolliset havainnot tulisi voida saattaa rekisterinpitäjän tietoon. Näin ollen mahdollisessa jatkovalmistelussa tulisi huomioida oma-aloitteiset tietoluovutukset Verohallinnosta rekisterinpitäjälle. Tietoja tulisi voida antaa myös rekisterinpitäjän pyynnöstä.

4) Verohallinnon näkemys rekisterinpitäjästä

Arviomuistiossa on todettu, ettei Verohallintoa voida pitää tarkoituksenmukaisena rekisterinpitäjänä. Verohallinto yhtyy esitettyyn näkemykseen perusteluineen.

Parhaiten soveltuvaa rekisterinpitäjää arvioidessa tulee myös huomioida se, ettei Digi- ja väestötietovirastolla ei ole tällä hetkellä valvontavastuita eikä sillä ole rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseen liittyviä tehtäviä. Kyseessä olisi siis täysin uusi velvollisuus. Vaikka mainittu ei välttämättä estäisikään hyödyllisen rekisterin käyttöönottoa ja tehokkaan valvonnan toteutumista, voisi se kuitenkin vaikuttaa erityisesti vaadittuun työmäärään ja kustannuksiin.

Kuten arviomuistiossa on mainittu, Patentti- ja rekisterihallitus (PRH) on rahanpesulain 7 luvun 1 §:n mukainen valvoja ja sillä on lisäksi rahanpesulain velvoitteisiin perustuva ja kaupparekisterilaissa (564/2023) säännelty ylläpitovastuu yritysten tosiasiallisten edunsaajien rekisteröinnistä. Verohallinnon näkemyksen mukaan PRH:lla olisi paremmat lähtökohdat PEP-rekisterin asianmukaiseen toteuttamiseen, ottaen huomioon verrattaen tuore edunsaajarekisterin käyttöönottokokemus.

Verohallinto kuitenkin toisaalta toteaa, että edunsaajarekisterin tietojen laadussa ja kattavuudessa on ollut merkittäviä haasteita. Tietojen kattavuuden ja laadunvarmistuksen ongelmat ovat paljolti liittyneet puutteelliseen lainsäädäntöön, jota on parannettu viime vuoden kesäkuussa voimaan tulleessa uudessa kaupparekisterilaissa. Näin ollen, mikäli PEP-rekisteri päätettäisiin toteuttaa, tulisi kokemuksia edunsaajarekisteristä hyödyntää aktiivisesti ja varmistaa, että niin lainsäädäntö kuin viranomaisen resursointi tukevat maksimaalisesti kattavaa, ajantasaista ja laadukasta tietoa sisältävän rekisterin toimintaa.

2. Tulisiko vielä jokin näkökulma erityisesti ottaa huomioon vaikutusten arvioinnissa?

-

3. Muuta lausuttavaa

-

Juva Jani

Verohallinto - Pääjohtaja, Markku Heikura; Erityisasiantuntija Jani Juva